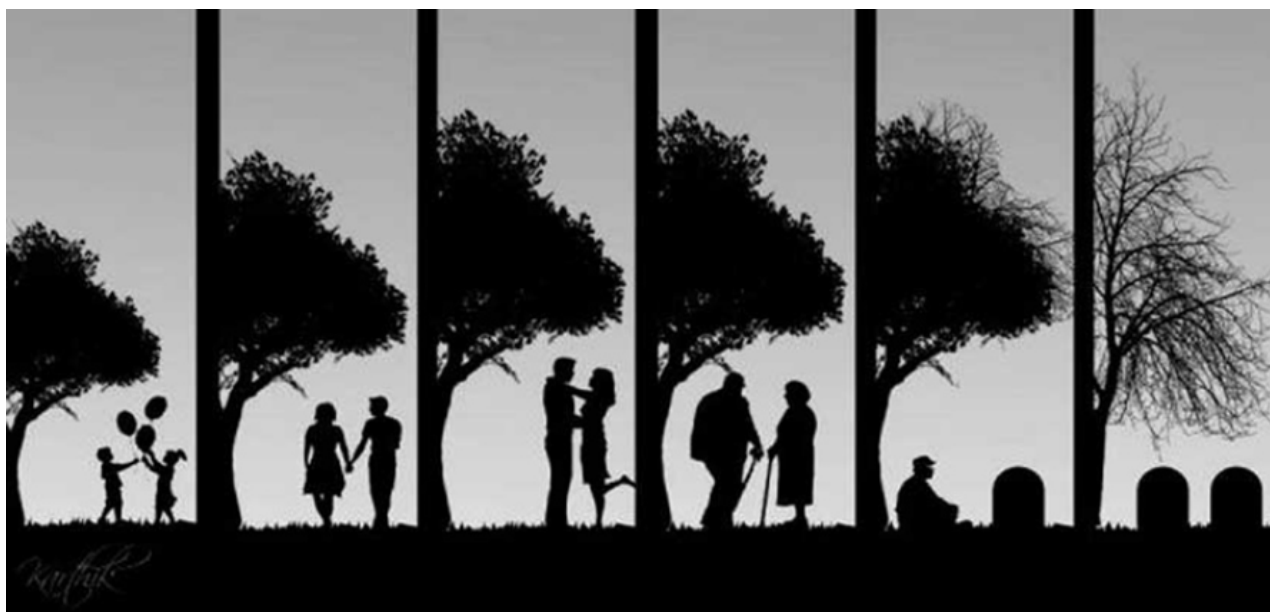

Popeleční středa: Pro křesťany začátek postní doby. 40 dní? Nebo jen každý pátek? Kdy to vlastně začalo? Duchovní desátek roku? Dny, kdy byl ženich vzat? Ustanovení se mění, smysl zůstává: Cesta pokání

protiproud.info/duchovni-svet/7035-popelecni-streda-pro-krestany-zacatek-postni-doby-40-dni-nebo-jen-kazdy-patek-kdy-to-vlastne-zacalo-duchovni-desatek-roku-dny-kdy-byl-zenich-vzat-ustanoveni-se-meni-smyl-zustava-cesta-pokani.htm

26. 2. 2023

Tisk článku

[Poslat e-mailem](#)

P. Herbert Thurston mapuje vývoj svatopostního období až po dnešní čtyřicetidenní počínající Popeleční středou, do kterého křesťané tento týden vkročili, a na jehož konci jim září světlo Velikonočního zmrtvýchvstání - zatímco nevěřící budou dál ponořeni jen do šlejšího pomíjivého světa

Latinský pojem pro postní dobu quadagesima znamená „čtyřicet dní“, či snad ještě přesněji „čtyřicátý den“. Vychází z řeckého názvu postní doby tessarakoste („čtyřicátý“), který zase vznikl na základě podobnosti s označením svátku Letnic jako pentekoste („padesátý“). Tento kratičký etymologický úvod má, jak si ukážeme, určitý význam při výkladu počátečního vývoje velikonočního postu.

Čtyřicetidení půst ustavený apoštoly

Někteří církevní Otcové počátkem pátého století zastávali názor, že tento čtyřicetidenní půst byl ustanoven apoštoly. Například sv. Lev (400–461) nabádá své posluchače, aby „svým postem naplnili apoštolský příkaz čtyřiceti dnů“, a podobná slova používají i historik Sókratés Scholastikos (380–440) nebo svatý Jeroným (347–420).

Současní přední badatelé však takovýto názor téměř jednomyslně odmítají, neboť v dochovaných písemnostech z prvních tří století se setkáváme nejen se značně různorodou praxí velikonočního postu, ale nacházíme rovněž svědectví o postupném vývoji, pokud šlo o jeho trvání. Důležitá je především pasáž citovaná Eusebiem (Církevní dějiny V, 25–27) z dopisu sv. Ireneje papeži Viktorovi v souvislosti se sporem o slavení Velikonoc. Sv. Irenej uvádí, že se spor týká nejen doby slavení Velikonoc, ale také předcházejícího postu. A dodává: „Jedni si totiž myslí, že se mají postit jen jeden den, druzí že dva, jiní že více, jiní že se postí čtyřicet hodin ve dne i v noci.“

Navíc upozorňuje, že zmíněná různorodost má starší původ, z čehož vyplývá, že v dané věci nemohla existovat žádná apoštolská tradice. Rufinus, který Eusebia ke konci čtvrtého století přeložil do latiny, tuto pasáž upravil tak, aby z ní vyplývalo, že se někteří lidé postili čtyřicet dní. Dříve se sice vyskytovaly určité rozdílné názory na správné znění, ale moderní kritika rozhodně hovoří ve prospěch výše uvedeného překladu textu. Můžeme tedy po právu dojít k závěru, že sv. Irenej kolem roku 190 žádný čtyřicetidenní velikonoční půst neznal.

Čtěte ZDE: Podstata Popeleční středy: Dnešek je příležitostí pro nový začátek. Co je nejdůležitější? Generální úklid vlastní duše. Životní šance pro nalezení cesty. Kolik popelců potkáme letos?

Dny, kdy byl ženich vzat

Stejný závěr lze vyvodit i z jen o něco staršího Tertuliánova svědectví. Ten jako montanista proti sobě stavěl krátkou dobu postu, který drželi katolíci (tj. „dny, kdy byl ženich vzat“, čímž pravděpodobně myslel pátek a sobotu Svatého týdne), a delší, ale přesto omezenou čtrnáctidenní postní dobu u montanistů. Nepochybně měl na mysli půst velmi přísného druhu (xerophagia, „suché posty“), ale nic nenasvědčuje tomu, že by znal nějaké čtyřicetidenní období zasvěcené více či méně nepřetržitému postu, ačkoli na toto téma napsal celý traktát *De ieiunio* a často se mu věnoval i v jiných dílech.

Se stejným mlčením se setkáváme u všech přednicejských Otců, ačkoli mnozí měli příležitost se o takovémto apoštolském ustanovení zmínit, pokud existovalo. Můžeme si například všimnout, že ani u sv. Dionýsia Alexandrijského (190–264), ani v Didascalii, kterou někteří datují kolem roku 250, není o „velkém postu“ ani slovo, přičemž v obou případech nacházíme roztroušené zmínky o velikonočním postu.

Mnohé navíc nasvědčuje tomu, že si Církev v apoštolských dobách připomínala Kristovo zmrtvýchvstání každý týden, nikoliv každoročním svátkem. Je-li tomu tak, pak nedělní liturgie

představovala památku Zmrtvýchvstání a páteční půst památku Kristovy smrti. Tato teorie by přirozeně vysvětlovala značné rozdíly, které nacházíme v druhé polovině druhého století, co se týče patřičné doby slavení Velikonoc a také způsobu velikonočního půstu.

Křesťané byli od počátku zajedno, pokud šlo o týdenní zachovávání neděle a pátku, ale každoroční velikonoční svátky byly něčím, co se rozvinulo přirozeným vývojem a co do značné míry ovlivňovaly místní podmínky v různých církvích Východu a Západu. Kromě toho se zdá, že se s velikonočními svátky ustálil i předchozí půst, který ještě nikde nepřesahoval délku jednoho týdne, ale měl velmi přísný charakter a upomínal na umučení Páně, nebo obecněji „dny, kdy byl ženich vzat“.

Ať už je tomu jakkoli, první zmínku o tessarakoste nacházíme na počátku čtvrtého století. Vyskytuje se v pátém kánonu nicejského koncilu (325), kde se hovoří pouze o vhodné době pro konání synody, a je možné, že se nejedná o období, ale o určitý svátek, např. slavnost Nanebevstoupení Páně nebo Očišťování, který Atheria nazývá *quadragesima de Epiphania*. Musíme si však uvědomit, že se starším pojmem pentekoste podle „padesátého dne“ začalo označovat celé období (které bychom mohli nazvat dobou velikonoční) mezi Hodem Božím velikonočním a Svatodušní nedělí (srov. Tertulián, *O modloslužbě* 14; *pentecosten implere non poterunt*).

Sv. Atanáš: Abychom se nestali terčem posměchu

Každopádně z Velikonočních listů sv. Atanáše je jisté, že v roce 331 tento světec nařídil svému stádcí čtyřicetidenní postní období, které předcházelo přísnějšímu postu Svatého týdne, ale nebylo jeho součástí, a za druhé, že poté, co tentýž Otec prve navštívil Řím a procestoval větší část Evropy, vyzval v roce 339 důrazně alexandrijský lid k zachování zmíněného postu jakožto všeobecně dodržovaného, „abychom se my, žijící v Egyptě, nestali terčem posměchu jako jediný národ, jenž se v těchto dnech nepostí, nýbrž si

užívá“. Ačkoli Funk dříve tvrdil, že čtyřicetidenní půst nebyl na Západě před časem sv. Ambrože znám, jedná se o důkaz, který nelze pominout.

Čtěte ZDE: Popeleční středa: Neznáme dne ani hodiny svého odchodu. Je třeba se ztišit uprostřed bouřícího světa. Přicházím, abych vás zabila. Naši zbožní předkové. Svědectví obrácené prostitutky

Na ustanovení onoho čtyřicetidenního období měl jistě převažující vliv příklad Mojžíše, Eliáše a Krista, ale je rovněž možné, že roli hrálo i čtyřicet hodin, po něž Kristus spočíval v hrobě. Na druhou stranu, stejně jako Letnice („padesát dní“) byly obdobím, během něhož se křesťané radovali a modlili ve stoje, byť ne vždy měla jejich modlitba takovou podobu, tak i quadragesima („čtyřicet dní“) byla původně obdobím, které se vyznačovalo postem, ale ne nutně dobou, kdy se věřící postili každý den.

Ona zásada byla nicméně na různých místech chápána různě, což vedlo ke značným rozdílům v praxi. V Římě v pátém století trvala velikonoční postní doba šest týdnů, ale podle historika Sókrata ve skutečnosti šlo jen o tři týdny postu, nepočítaje v to soboty a neděle. A má-li pravdu Duchesne, tyto týdny ani na sebe nenavazovaly, ale jednalo se o první, čtvrtý a šestý týden z řady, jelikož souvisely se svěcením kněžstva.

Doba postní začíná na Popeleční středu

Je však možné, že tyto tři týdny měly co dělat se „zkouškovým obdobím“ v rámci přípravy na křest, neboť někteří odborníci (např. A. J. Maclean) zmiňují povinnost postit se spolu s katechumenem jako hlavní příčinu, která vedla k ustálení čtyřiceti dnů. Obecně však v celém Orientu až na několik výjimek převládala stejná pravidla, s nimiž se setkáváme ve „Velikonočních listech“ sv. Atanáše, a to, že šest týdnů postu bylo pouze přípravou na mimořádně přísný půst zachovávaný během Svatého týdne. Nařizují to Apoštolské konstituce (V, 13) a předpokládá to i sv. Jan Zlatoústý (Hom. XXX in Gen., 1).

Ale jednou ustálené číslo čtyřicet vedlo k dalším úpravám. Mnohým se zdálo nezbytné, aby se během čtyřiceti dnů nejen postilo, ale aby se jednalo o čtyřicet skutečných postních dnů. Tak Atheria ve svém *Peregrinatio* hovoří o postní době trvající celkem osm týdnů, která se dodržovala v Jeruzalémě, což při vědomí, že sobota i neděle běžných týdnů byly osvobozeny, činí dohromady pětkrát osm, tj. čtyřicet dní postu. Na druhou stranu se na řadě míst lidé spokojili s dodržováním nanejvýš šestitýdenního období, někde, jako například v Miláně, se postili jen pět dní v týdnu podle orientálního způsobu (sv. Ambrož, *De elia et ieiunio*, 10).

V době sv. Řehoře Velikého (540–604) bylo v Římě zřejmě šest týdnů po šesti dnech, celkem tedy třicet šest postních dnů, což sv. Řehoř, na nějž navazují mnozí středověcí autoři, popisuje jako duchovní desátek roku, přičemž třicet šest dnů je přibližně desetina ze tří set šedesáti pěti. V pozdější době vedla snaha zavést přesný počet čtyřiceti dnů k tomu, že doba postní má začínat na naší dnešní Popeleční středu. Milánská církev ale dodnes zachovává starší uspořádání, jehož pozůstatky stále vidíme v Římském misálu, když kněz v tiché modlitbě o první neděli postní hovoří o *sacrificium quadragesimalis initii*, „oběti svatopostního počátku“.

Zdroj.

QP 7472813001/5500

**Obohatil Vás tento článek?
Chcete, aby Protiproud žil?
Kolik? To je na Vás. Děkujeme.**

QR Platba

**Údaje pro platby ze zahraničí:
IBAN: CZ485500000007472813001 SWIFT: RZBCCZPP**

[na hlavní stranu](#)

Tagy článku
